

Hallands län
Planeringsavdelningen
Naturvårdsenheten

1982-10-27

11.131-883-80

Skogsvårdsstyrelsen
i Hallands län
Box 131
301 03 HALMSTAD

Fastställelse av skötselplan för Morups Tånge
naturreservat i Falkenbergs kommun

Morups Tånge naturreservat avsattes genom länsstyrelsens beslut den 26 augusti 1946 resp den 9 september 1969.

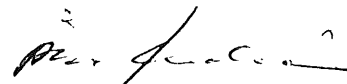
Skötselplan för reservatet har upprättats av naturvårdsförvaltaren och länsstyrelsen i samråd. Planen har behandlats i länets sk skötselråd. Falkenbergs kommun och statens naturvårdsverk har yttrat sig i ärendet.

./. Länsstyrelsen fastställer härmed jämlikt bestämmelserna i 9 § naturvårdsförordningen (SFS 1976:484) bifogad skötselplan för Morups Tånge naturreservat.

Markägare, som önskar ta del av skötselplanen, kan kostnadsfritt erhålla den från skogsvårdsstyrelsen i Halmstad.

./. Besvärshänvisning, jordbruksdepartementet, enligt bilaga.

I handläggningen av detta ärende har deltagit förste länsassessor Åke Andrén, beslutande, tf naturvårdsdirektör Ove Olsson, föredragande och byråinspektör Staffan Bengtsson.

Åke Andrén

Ove Olsson

./. Kopia + skötselplan
Statens naturvårdsverk 2 ex
Falkenbergs kommun
Naturvårdsenheten 2 ex, Dossier, Akten
Kopia
Markägare enligt bifogad förteckning

Bestyrkes

Ankom till STYRELSEN HALLANDS LÄN Planeringsavdelningen			
82 01. 22.			
LL	131	883	80

SKÖTSELPLAN FÖR

MORUPS TÅNGE NATURRESERVAT

Naturvårdsförvaltare:

Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län

Upprättad av Staffan Bengtsson 1979

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

		sid
1	ALLMÄN BESKRIVNING JÄMTE FÖRESKRIFTER	1
1.1	<u>Data</u>	1
1.2	<u>Historik</u>	1
1.3	<u>Naturförhållanden</u>	2
1.4	<u>Kommunikationer</u>	3
1.5	<u>Serviceanordningar</u>	4
1.6	<u>Föreskrifter gällande markinnehavare</u>	4
1.7	<u>Föreskrifter gällande den besökande allmänheten</u>	4
1.8	<u>Vård- och förvaltningsbestämmelser</u>	5
2	DISPOSITIONS- OCH SKÖTSELPLAN FÖR MARK OCH VATTEN	5
2.1	<u>Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård</u>	5
2.2	<u>Principer för disposition av mark och vatten samt åtgärder av allmän karaktär</u>	5
2.2.1	Hävd av kulturlandskapet	5
2.2.2	Täkt	5
2.2.3	Jakt- och faunavård	6
2.2.4	Fiske	6
2.2.5	Disposition och skötsel av byggnader	6
2.2.6	Tillsyn	6
2.2.7	Renhållning	6
2.2.8	Dokumentation	6
2.3	<u>Detaljbeskrivning och detaljåtgärder</u>	6
	Skötselområde 1	7
	Skötselområde 2	7
	Skötselområde 3	7
	Skötselområde 4	7
	Skötselområde 5	7
	Skötselområde 6	8
	Skötselområde 7	8
2.4	<u>Komprimerad beskrivning av skötselområden</u>	8

		Sid
3	PLAN FÖR ANLÄGGNING, DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET	3
3.1	<u>Allmänt</u>	3
3.2	<u>Friluftsanordningar</u>	9
3.2.1	Parkeringsplatser	9
3.2.2	Toaletter och sopkärl	9
3.2.3	Enskilda vägar	9
3.2.4	Stig	9
3.2.5	Stängselgenomgångar	9
3.3	<u>Information</u>	9
3.3.1	Informationsskyltar	9
3.3.2	Folder	9
3.3.3	Gränsmarkering	9
3.3.4	Förbudsskyltar	9
4	EKONOMISK FLERÅRSPLAN	
5	LITTERATUR	

- Bilaga 1 Karta över skötselområden
- Bilaga 2 Skötselplan för dynområde
- Bilaga 3 Karta över friluftsanordningar
- Bilaga 4 Fastighets- och markägarförteckning
- Bilaga 5 Fastighetskarta
- Bilaga 6 Fyrplatsbeskrivning

1 Allmän beskrivning samt målsättning för naturreservatets
skötsel jämte föreskrifter
=====

1.1 Data

Naturreservatets
benämning: Morups Tånge

Avsatt: Äspelunda strandallmänning frid-
lyst som naturminnesmärke 1946.
Utvidgning 1969.

Areal: 90 ha land
120 ha vatten

Kommun: Falkenberg

Socken: Morup

Topografiskt kartblad: 5B Varberg SO och 5C Ullared SV

Ekonomiskt kartblad: 5138 Bölse

Läge: Mellan samhällena Glommen och Olofs-
bo, ca 8 km NV Falkenberg

Fastigheter: Se fastighets- och markägarförteck-
ning, bil 4.

Markägare: -"-

Naturvårdsförvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i samråd med
markägare och ornitologisk sakkun-
nig.

Syfte: 1969 års utvidgning motiverades av
"behovet av ökat skydd för fågel-
livet men även på grund av områdets
skönhet och floran inom delar av
området". I 1946 års fridlysnings-
beslut har något syfte inte angi-
vits.

1.2 Historik

Namnet Morups Tånge är egentligen knutet till fyrplatsen. Fyren byggdes 1841-43 och var bemannad fram till 1963 då den automatiserades. En utförlig fyrplatshistorik återfinns i bil 6.

Strandområdena inom reservatet utgöres av strandallmänning. Före storskiftet ingick strandremsan i en till hemmanen i Morups socken gemensam utmark. Också några hemman i Stafsinge socken hade del i utmarken. Utmarken delades genom storskiftet 1793 mellan byar och hemman. För stor-

skifteslagets gemensamma behov avsattes en s k tångallmanning som, med något litet undantag, sträckte sig längs hela kusten av Morups socken. Genom förnyat storskifte 1806 beslöts att betesrätten skulle tillfalla endast de fastigheter som gränsade till tångallmanningen. Rätten till tångtäkt låg däremot fast hos storskifteslaget. Denna uppdelning har därefter vidhållits vid senare laga skiften. I en lantmäteriutredning 1949 har slutsatsen dragits "att tångallmanningen vad beträffar äganderätten till marken vid storskiftet delats mellan de till densamma angränsande hemmanen och att storskifteslagets rätt till tångallmanningen endast avser en servitutsrätt till tånghämtning och tånguppläggning".

På 1700- och 1800-talen låg en stor våtmark mellan fyrplatsen och nuvarande Söndregård. Området benämndes i storskifteshandlingarna "Lortabäck" eller "Lortabäcks flor" och vid tiden för laga skifte "Pölsefloen". Denna våtmark här därefter dikats ut. En liten rest återstår strax väster om fyrplatsen.

Sandheden söder om fyrplatsen har uppkommit genom sandflykt. Av äldre kartmaterial att döma har sandflykten blivit ett problem först i jämförelsevis sen tid. Vid en översiktlig kartering och beskrivning av flygsandsfält i Halland år 1751 finns Morups Tånge inte medtaget. Vid ett senare kartläggningstillfälle, 1819, har emellertid sandflykten tagit fart. Ett dynområde motsvarande den nuvarande sandheden finns markerat på karta. Vid laga skifte 1847 beskrivs området som "bruten flygsandsmark" och "flygsandskullar".

1.3

Naturförhållanden

Reservatet är beläget vid Kattegatts strand mellan Glommen och Olofsbo. Morups Tånge är en mot sydväst utskjutande udde som avgränsas av två grunda vikar, Brevik i norr och Korshamn i söder. De yttre strandnära delarna av reservatet utgöres av betesmarker medan de innanför liggande delarna brukas som åker. Reservatet kan grovt beskrivas genom fyra delområden, sandhed, strandäng, vattenområden och åkermark.

Sandheden. En stor del av udden utgöres av ett flygsandfält som överlagrar klappersten. Sanden är till största delen bunden som sandhed, bevuxen med framför allt sandstarr. Andra vanligt förekommande arter är bl a sandrör, strandråg och borsttåtel. Strax söder om fyren växer också den fridlysta martornan i ett antal exemplar. Sandheden utgör bl a häckningsplats för fältpiplärka. En livskraftig kaninstam sätter sin prägel på området. På grund av alltför kraftigt slitage har i sandhedens sydvästra del erosionsskador uppstått med sanddrift som följd.

Strandängar. Utefter Brevik i norr och Korsvik i sydost utbreder sig betade strandängar. De lägst liggande delarna är saltängar, betingade av årliga översvämningar. Smärre

gölar och vattenområden finns här och var. Strandängarna hyser en intressant häckfågelfauna. Vanligast är strand-skata, tofsvipa, större strandpipare och rödbena. Gulärla och kärrsnäppa förekommer, och under de allra senaste åren har också skärfläcka och småtärna börjat häcka. Under sträcktider är fågellivet mycket rikt (se nedan)

Vattenområden. "Det rikaste fågellivet finner man i den södra av vikarna, Korshamn, ca 600 meter söder om fyren. Denna halvcirkelformade vik öppnar sig mot söder men tillstängs delvis av ett lågt, stenigt rev, Karet. Viken är mycket grund. Vid lågvatten blottläggs en mängd sandrevlar samt större och mindre stenar, omtäckta viloplatser för många fåglar. Den främsta betingelsen för fågellivet är emellertid de mängder av tång, som sköljs in vid stormar och lägger sig som en sträng (ibland som en mäktig vall) längs vikens stränder. Det bredaste tångbältet brukar bildas på läsidan i nordväst. - - - - Den norra viken, Brevik, är till sin karaktär snarlik Korshamn men är mera exponerad, då den öppnar sig mot väster. En sandrevell i mynningen skyddar dock delvis viken. I allmänhet är denna vik inte lika fågelrik som Korshamn. - - - - Det är alltså som flyttfågellokal Morups Tånge blivit känd. Särskilt under eftersommaren och hösten finns mycket att beskåda i vikar och på strandängar. Främst är det vadarna, som sätter sin prägel på lokalen, tack vare att de grunda vikarna med sina tångkantade stränder bjuder dessa fåglar utomordentliga näringsmöjligheter. Men där finns naturligtvis också mycket annat. Flockar av simänder uppehåller sig gärna vid Morups Tånge, inte minst för att de här är skyddade mot jakt, och som alltid vid kusten spelar vitfåglarna en framträdande roll." (Utdrag ur "Morups Tånge" av Stig Jacobsson).

Två steniga rev, Karet och Lindbådan, är också fågelrika. På Karet finns en måsfågelkoloni med skrattnås, fiskmås och fisktärna häckande. Under vinterhalvåret sätter stor-skarven sin prägel på skären.

Åkermark. De inre delarna av reservatet, omfattande ca halva landarealen, brukas som åker. Här rastar under sträcktider gärna arter som tofsvipa och ljungpipare.

För en utförlig beskrivning av fågellivet, se fr a Stig Jacobsson: Morups Tånge (SNF-guide).

1.4

Kommunikationer

Avtagsväg åt väster från E6 dels vid Skogstorp strax norr om Falkenberg, dels vid Bölse kvarn och Stubbhult, samtliga med vägvisning "Glommen", leder fram till reservatet. Sista sträckan får man köra på någon av de båda mindre vägar, som från öster resp norr (rödkantad vägvisare "Morups Tånge") går fram till parkeringsplatsen intill södra delen av området eller till parkeringsplatsen vid fyrtornet.

1.5 Serviceanordningar

Parkeringsplatser (2 st)
Toalett
Informationsskyltar

1.6 Föreskrifter gällande markinnehavare

Det är förbjudet

1. att spränga, schakta eller utföra fyllning med undantag av sådana åtgärder som erfordras för underhåll av befintliga diken eller brukande av åkermark; dock skall det vara tillåtet att tillvarata flygsand som drivit samman i lä av stenmur o dyl,
2. att bedriva täkt av grus, sand, jord och lera; dock skall det vara tillåtet att tillvarata flygsand som drivit samman i lä av stenmur o dyl,
3. att uppföra nybyggnad utan länsstyrelsens tillstånd,
4. att anordna upplag med undantag av tillfälliga upplag för jordbrukets och fiskets behov,
5. att använda kemiska bekämpningsmedel utom på åkermark, vilken mark skrafferats på ovannämnda kartutdrag; samt
6. att bedriva annan jakt än dels jakt på hare under tiden den 15 november - den 15 februari, dels skyddsjakt på räva, mink, vildkanin och gråtrut.

1.7 Föreskrifter gällande den besökande allmänheten

Det är förbjudet

1. att avsiktligt störa djurlivet,
2. att plocka blommor eller uppgräva växter,
3. att tälta eller uppställa husvagn,
4. att göra upp eld,
5. att framföra motorfordon annat än på anvisade vägar och parkeringsplatser,
6. att parkera annat än på anvisade platser,
7. att på ett störande sätt utnyttja radio, gramfon, bandspelare o dyl, samt
8. att årligen under tiden 1.4 - 15.7 färdas eller uppehålla sig inom de områden som på bifogad karta begränsats med heldragen röd linje. Denna linje är i öster dragen en meter från befintlig gårdesgård. Förbudet omfattar således inte passage längs gårdesgården enligt svart prickmarkering.

Föreskriften under p 5 gäller inte besökande till fastigheter, utnyttjade för bostadsändamål och ej heller statlig eller kommunal tjänsteman i tjänsteangelägenhet.

1.8 Vård- och förvaltningsbestämmelser

1. Naturreservatet skall vårdas så, att dess karaktär av öppet kustlandskap samt häcknings- och rastlokal för fågel bibehålles. Förvaltaren bör verka för att betesgång sker på strandängar och andra betesmarker i den utsträckning som prövas lämpligt med hänsyn till reservatets syfte.
2. Området skall vårdas och förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna. I erforderlig omfattning bör samråd jämväl ske med ornitologisk sakkunnig.
3. Reservatet bör benämnas "Morups tänge naturreservat" och skall genom förvaltarens försorg utmärkas i enlighet med de anvisningar som utfärdats av statens naturvårdsverk.

2 Dispositions- och skötselplan för mark och vatten

2.1 Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård

Den allmänna målsättningen för reservatets skötsel ska vara att bevara det rika fågellivet. Målsättningen ska gälla förhållandena såväl under häcknings- som flyttningstid. Morups Tänges största värde ligger i dess egenskap av rastlokal. Särskild uppmärksamhet bör därför riktas på förutsättningarna för rastande fågel. Av stor betydelse är att betesgången över större delen av området kan upprätthållas.

2.2 Principer för disposition av mark och vatten samt åtgärder av allmän karaktär

2.2.1 Hävd av kulturlandskapet

2.2.1.1 Åkerbruk och vallodling får förekomma i den omfattning som framgår av detaljbeskrivningar i kap 2.3.

2.2.1.2 Bete bör ske med nötkreatur och/eller häst i den omfattning som framgår av detaljbeskrivningar i kap 2.3. Betesgången ska vara årlig om inte annat anges. När erfarenheterna från 5 års dokumentation (se 2.2.8) föreligger, bör frågan om reglering av djurantal och eventuell ersättning tas upp till prövning. Skriftlig överenskommelse om betet bör då upprättas med markägare/arrendator.

2.2.1.3 Stängsel ska vara av för betesdjuren lämpligt slag. Fällindelning får göras där behov föreligger.

2.2.2 Täkt

2.2.2.1 Ett stort antal fastigheter har servitutsrätt till tånghämtning och tånguppläggning på tångallmänningen. En förteckning återfinns i en lantmäteriutredning från 1949 rörande tångallmänningen (se kap 5, Litteratur). Tångtäkt är inte reglerad i reservatföreskrifterna. Annat än i mindre skala bör den inte få förekomma.

- 2.2.2.2 Viss täkt av sand är tillåten för markägaren enligt föreskrifterna: "...skall det vara tillåtet att tillvarata flygsand som drivit samman i lä av stenmur o dyl". Sådant utnyttjande bör föregås av samråd med förvaltaren.
- 2.2.3 Jakt- och faunavård
- 2.2.3.1 Jakt på hare under tiden 15 november - 15 februari samt skyddsjakt på räv, mink, vildkanin och gråtrut är tillåten. Övrig jakt är förbjuden.
- Organiserad skyddsjakt på kanin och mink bör bedrivas. Kanin bör beskattas hårt och förvaltaren bör verka för att sådan avskjutning sker. Övrig skyddsjakt bör utföras om den av förvaltaren i samråd med länsstyrelsen bedöms erforderlig.
- 2.2.3.2 Reservatets skötsel är inriktad på att tillgodose häckande och rastande fåglars miljökrav, vilket framgår av detaljanvisningar i kap 2.3.
- 2.2.4 Fiske
- 2.2.4.1 En lantmäteriutredning från 1958 (se kap 5, Litteratur) har visat att rätten till fiske med fasta redskap utanför tångallmänningen tillfaller resp delägande fastighet. Fisket är inte reglerat i reservatföreskrifterna.
- 2.2.5 Disposition och skötsel av byggnader
- 2.2.5.1 Fyren med tillhörande byggnader ägs och underhålls av staten.
- 2.2.5.2 Byggnader med avstyckad tomtplats är privatägda.
- 2.2.6 Tillsyn
- 2.2.6.1 En av förvaltaren utsedd tillsynsman ska utöva erforderlig tillsyn av naturreservatet. För tillsynsman ska upprättas instruktion och avtal.
- 2.2.7 Renhållning
- 2.2.7.1 Sopor och latrinkärl ska omhändertagas genom kommunens försorg. Avtal skall upprättas mellan förvaltare och kommun.
- 2.2.7.2 Städning av reservatet ska utföras genom förvaltarens försorg.
- 2.2.8 Dokumentation
- Erosionskadorna inom skötselområde 4 samt delar av 3 och 5 bör årligen följas upp och dokumenteras av förvaltaren. (Se även 2.2.1.2)
- Prickkarta över förekomst av martorna bör upprättas och revideras till en början vartannat år. För detta ansvarar länsstyrelsen.
- 2.3 Detaljbeskrivning och detaljåtgärder
- Beskrivning och karta (bil 1) har indelats i skötselområden. Varje skötselområde har beskrivits med ledning av inventeringar. Dessutom har angetts målsättning för skötsel samt åtgärder av engångs- och underhållskaraktär. Högsta prioritet bör ges åt sandbindande åtgärder inom skötselområde 4.

Skötselområde 1

- Beskrivning: Strandäng. Kring Brevik utpräglade saltängar. I sydost, söder om vägen, kärräng. Området betas med nötkreatur.
- Målsättning: Området bibehålles som öppen, betad strandäng.
- Åtgärd: Engångsåtgärd: -
Underhållsåtgärd: Årlig betesgång. Betestrycket ska vara tämligen hårt. Underhåll av stängsel. Årlig strandstädning.

Skötselområde 2

- Beskrivning: Tunga fyr. Gräsmark kring fyrplatsen. Gles plantering av tall m m.
- Målsättning: Fyrplats i befintligt skick. Planteringen bevaras till gagn för fågellivet.
- Åtgärd: Engångsåtgärd: -
Underhållsåtgärd: -

Skötselområde 3

- Beskrivning: Sandhed. Området betas med nötkreatur. Växtplats för martorna och häckningsplats för fältpiplärka. Marken utgöres av dynmaterial och är lätteroderad.
- Målsättning: Öppen, betad sandhed med stabilt växttäck.
- Åtgärd: Engångsåtgärd: -
Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur. Nuvarande betestryck bör lättas genom minskning djurantal. Försök med betesfred vissa år bör göras. Halm och/eller tång pålägges eroderade ytor. Underhåll av stängsel. Årlig strandstädning.

Skötselområde 4

Svårt eroderat avsnitt av sandheden. Skötselåtgärder, se bil 2.

Skötselområde 5

- Beskrivning: Strandängar kring Korshamn. Vikens stränder jämte angränsande vattenområde utgör det värdefullaste avsnittet för rastande fågel. Saltängarna är också av betydelse som häckningsplats för fr a vadare. Området betas med nötkreatur.
- Målsättning: Området bibehålles som öppen betad strandäng. Optimala förhållanden fr a för rastande och häckande vadarfågel eftersträvas.

Åtgärder: Engångsåtgärd: -
 Underhållsåtgärd: Årlig betesgång. Betestryck
 ska vara tämligen hårt. Underhåll av
 stängsel. Årlig strandstädning.

Skötselområde 6

Beskrivning: Vattenområde. De grunda vikarna är avgörande
 för det rika fågellivet, framför allt Kors-
 hamn med dess tångvallar och sandbankar. Till
 området hör några skär, Karet och Lindbådan,
 samt en sandrevel, Rön.

Målsättning: Vattenområde av nuvarande beskaffenhet.

Åtgärd: Engångsåtgärd: -
 Underhållsåtgärd: -

Skötselområde 7

Beskrivning: Åkerbruk eller vallodling.

Målsättning: Området hävdas alternativt genom åkerbruk/
 vallodling eller betesgång.

Åtgärd: Engångsåtgärd: -
 Underhållsåtgärd: Åkerbruk/vallodling (alter-
 nativt betesgång).

2.4

Komprimerad beskrivning av skötselområden

<u>Nr</u>	<u>Översiktlig objektbeskrivning</u>	<u>Målsättning</u>	<u>Åtgärder</u>
1	Strandäng	Strandäng	Bete
2	Fyrplats	Fyrplats	-
3	Sandhed	Sandhed	Bete
4	Dyner (eroderad sandhed)	Stabiliserade dyner	Plantering, snöstaket m m
5	Strandäng	Strandäng	Bete
6	Vattenområde	Vattenområde	-
7	Åker/vall	Åker/vall alt betesmark	Växtodling alt bete

3

Plan för anläggning, disposition och skötsel av anordningar
 för friluftslivet

3.1

Allmänt

Planen har upprättats på grundval av reservatets syfte och
 föreskrifter samt med hänsynstagande till områdets natur-

och landskapsvärden. Behandlade anordningar har angetts på karta, bilaga 3. Anordningarna ska, där inte annat anges, underhållas av förvaltaren. Högsta prioritet bör ges åt att utarbeta informationsmaterial i form av ny informationsskylt och folder.

3.2 Friluftsanordningar

- 3.2.1 Parkeringsplatser, 2 till antalet, ska finnas på nuvarande platser och i nuvarande utformning. Den norra p-platsen ska hållas tillfredsställande stängslad från betesdjuren.
- 3.2.2 Toaletter och sopkärl ska finnas invid de båda parkeringsplatserna.
- 3.2.3 Enskilda vägar får av allmänheten befaras med motorfordon till de delar som behövs för att nå de båda p-platserna. För underhåll av vägarna svarar vägsamfälligheten tillsammans med förvaltaren.
- 3.2.4 Stig ska utmärkas i kanten av den östra gränsen för tillträdesförbudet, utefter stengärdesgården.
- 3.2.5 Stängselgenomgångar ska anordnas i lämplig omfattning.

3.3 Information

- 3.3.1 Informationsskyltar ska finnas på markerade platser, 4 till antalet. Större tavlor med detaljerad information bör utarbetas och placeras vid de båda parkeringsplatserna.
- 3.3.2 Folder med engelskt sammandrag bör framställas av naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelsen.
- 3.3.3 Gränsmarkering skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.
- 3.3.4 Förbudsskyltar som upplyser om tillträdesförbudet ska finnas i lämpligt antal.

5 Litteratur

Hasselblad, Viktor: Flyttfågelstråk (1935)

Herrlin, Hilding: Flyttfåglar vid Morups Tånge (Hallands Natur 1943)

Hirschfeld, E: Fågellivet på Morups Tånge, Halland. (Specialarbete i klass N3G, S:t Lars skola, Linköping)

Jacobsson, Stig: Morups Tånge - flyttfågellokal och naturreservat i Halland (Guide utgiven av SNF, 1971)

Swanberg, P. O: Om fågellivet på Morups Tånge i Halland

- Kungl. Vetenskapsakademiens skrifter i naturskyddsärenden, nr 41 (1942)

- Hotet mot Morups Tånge (Sveriges Natur 1943)

- Morups Tånge (Natur i Halland, 1952)

Svensson/Lindberg: Morups Tånge - en flyttfågellokal (Fåglar på västkusten 1963 - 64. Stencil)

Lantmäteriakter: Utredning rörande Morups tångallmänning, verkställd 1949. Akt nr 558/Morup

- Utredning angående vatten- och fiskerätt, verkställd 1958. Akt nr 782/Morup

- Diverse akter rörande storskifte och laga skifte

- 1751 års flygsandsförrättning. Akt nr 8

- 1819 " " " " 12

Ekonomisk flerårsplan, Morups tånge

	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Därefter per år
Skötse1	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Fri1uftsanordningar	-	-	-	-	-
Byggnader	-	-	-	-	-
Vägar	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Inventarier	-	-	-	-	-
Renhå11ning	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Tillsyn	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Information	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Summa	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000

Morups Tånge naturreservat

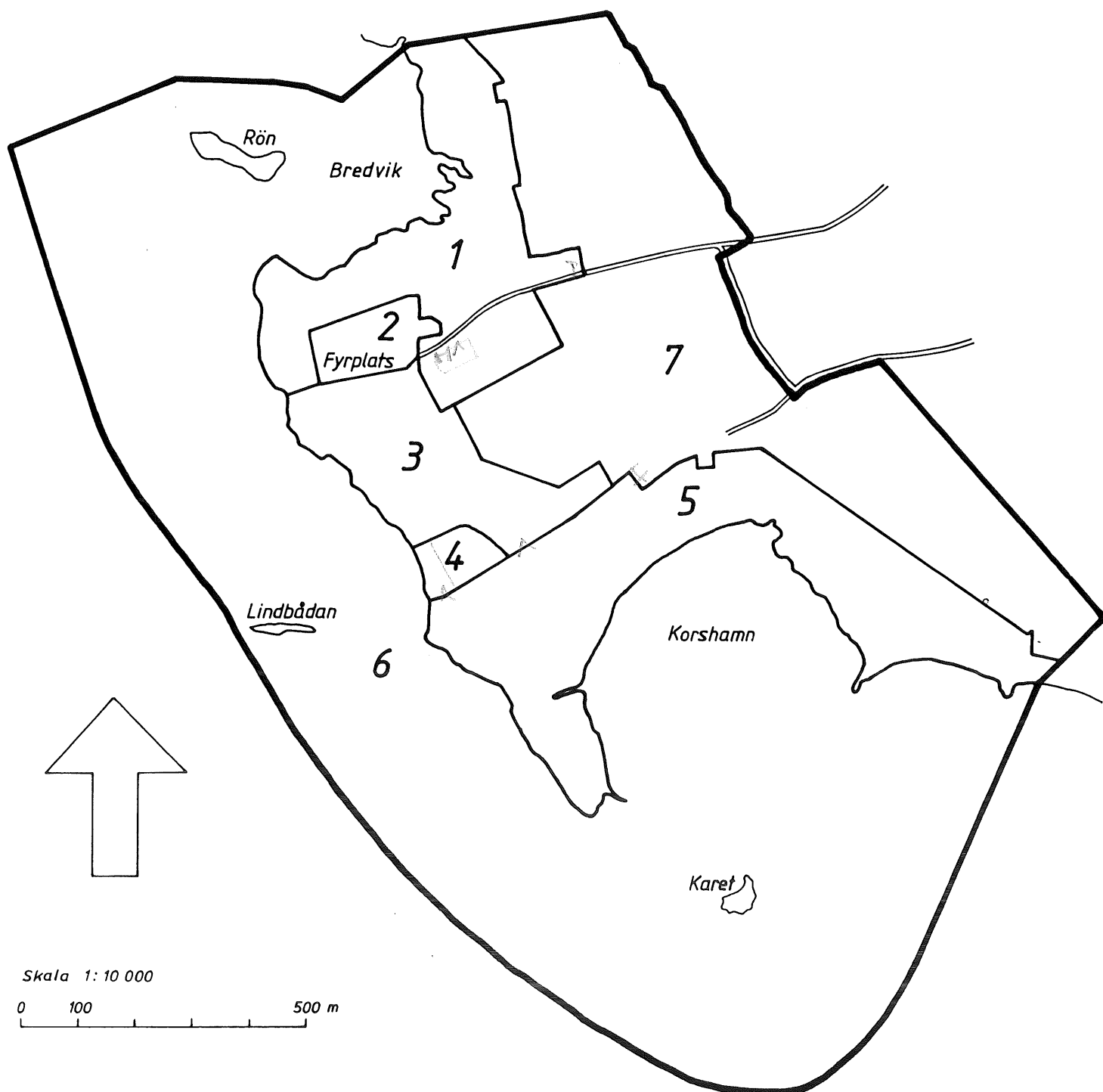
Karta över skötselområden

Beteckningar

— Gräns för naturreservat

— Gräns för skötselområde

5 Skötselområdes nummer

Skötselplan för dynområde (skötselområde 4)

Beskrivning: Skötselområdet är beläget i sydvästra delen av den sandhed som sträcker sig från fyrplatsen och söderut till i höjd med Lindbådan. Området är uppbyggt av klappersten med pålagrad sand av varierande mäktighet. Erosion och sandflykt har förekommit inom området under lång tid.

Vad som initierat skadan är oklart. Man kan dock förmoda att betesdjur genom koncentrerade trampskador varit delaktiga i uppkomsten. I SOU 1936:30 förekommer uppgifter om sandtäkt i "området närmast fyren". Om detta gäller för det aktuella skötselområdet är osäkert. Genom tillgängliga flygbilder vet man att skadan uppkommit före 1950.

1972 påbörjades arbeten för att minska risken för fortsatt erosion. Dessa arbeten initierades av N-kommittén för sanddynen i Halland och har utförts som statligt beredskapsarbete under skogsvårdsstyrelsens ledning. De åtgärder som vidtagits är i första hand stängsling av området till skydd mot trampskador av betande djur samt utplacering av snöstaket. Snöstaketens uppgift är att dels minska vinderosionen i befintliga urblåsningsskanaler och dels att återskapa en stabil dynfront genom sandpålagring på staketens läsida. Vidare har de branta partierna på befintliga dynryggar fasats av och stötsidorna täckts med halm och tång. Därefter har delar av området planterats med sandrör (*Ammophila arenaria*) vid upprepade tillfällen. Effekten av vidtagna åtgärder har hittills varit måttlig. Främsta orsaken torde vara den ringa sandtransporten till området och därmed bristande näringstillförsel.

Målsättning: Stabiliserade dynen.

Åtgärd: Engångsåtgärd: Sanering av gamla taggtrådsstängsel inom området.

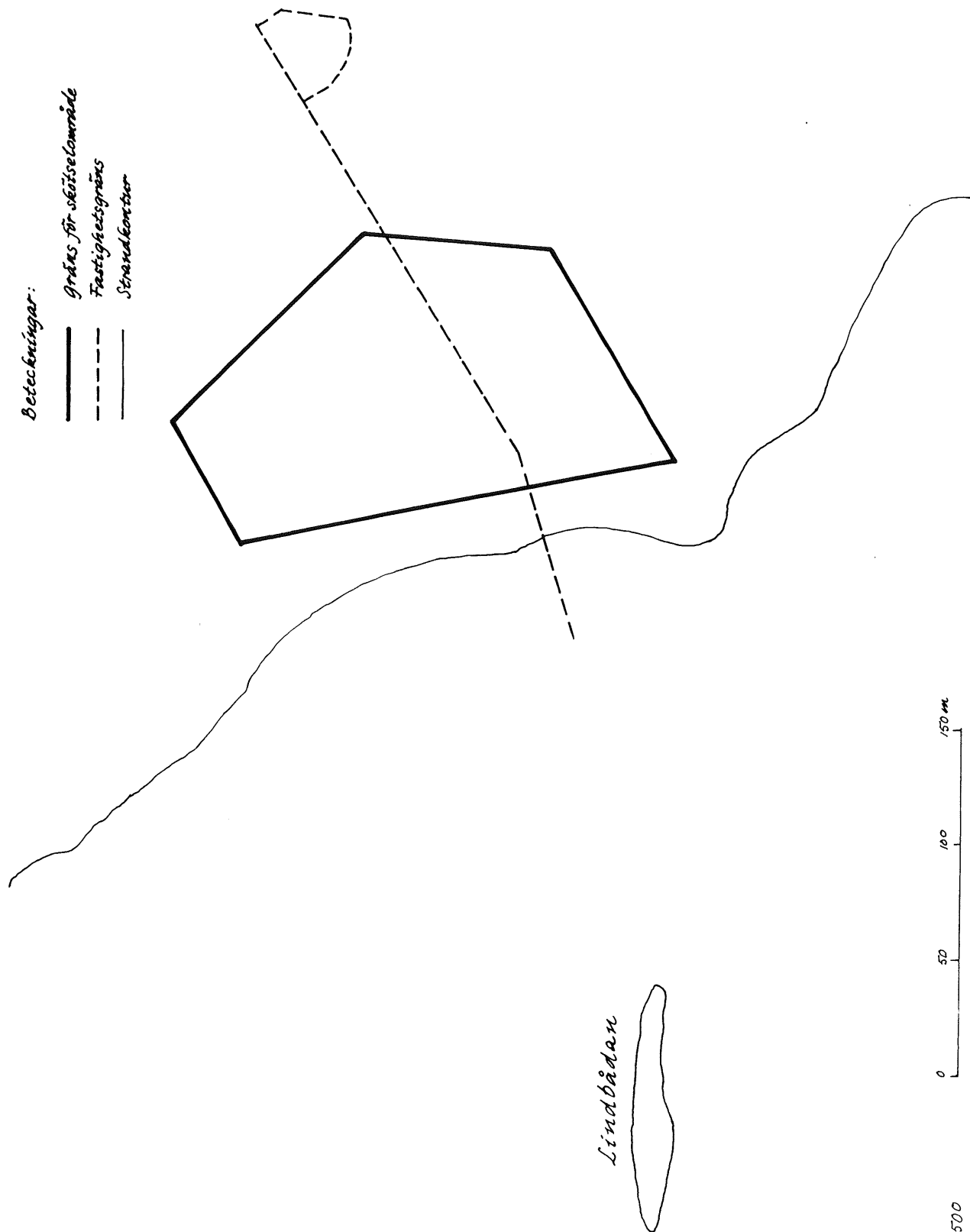
Underhållsåtgärd: Befintligt staket underhålls för bibehållen betesfred. Underhåll av snöstaket. Årlig tillförsel av växtnäring. Årlig städning.

MORUPS TÅNGES NATURRESERVAT

Karta över skötselområde 4

Beteckningar:

- Gräns för skötselområde
- - - Fastighetsgräns
- Strandkontur

0 50 100 150 m

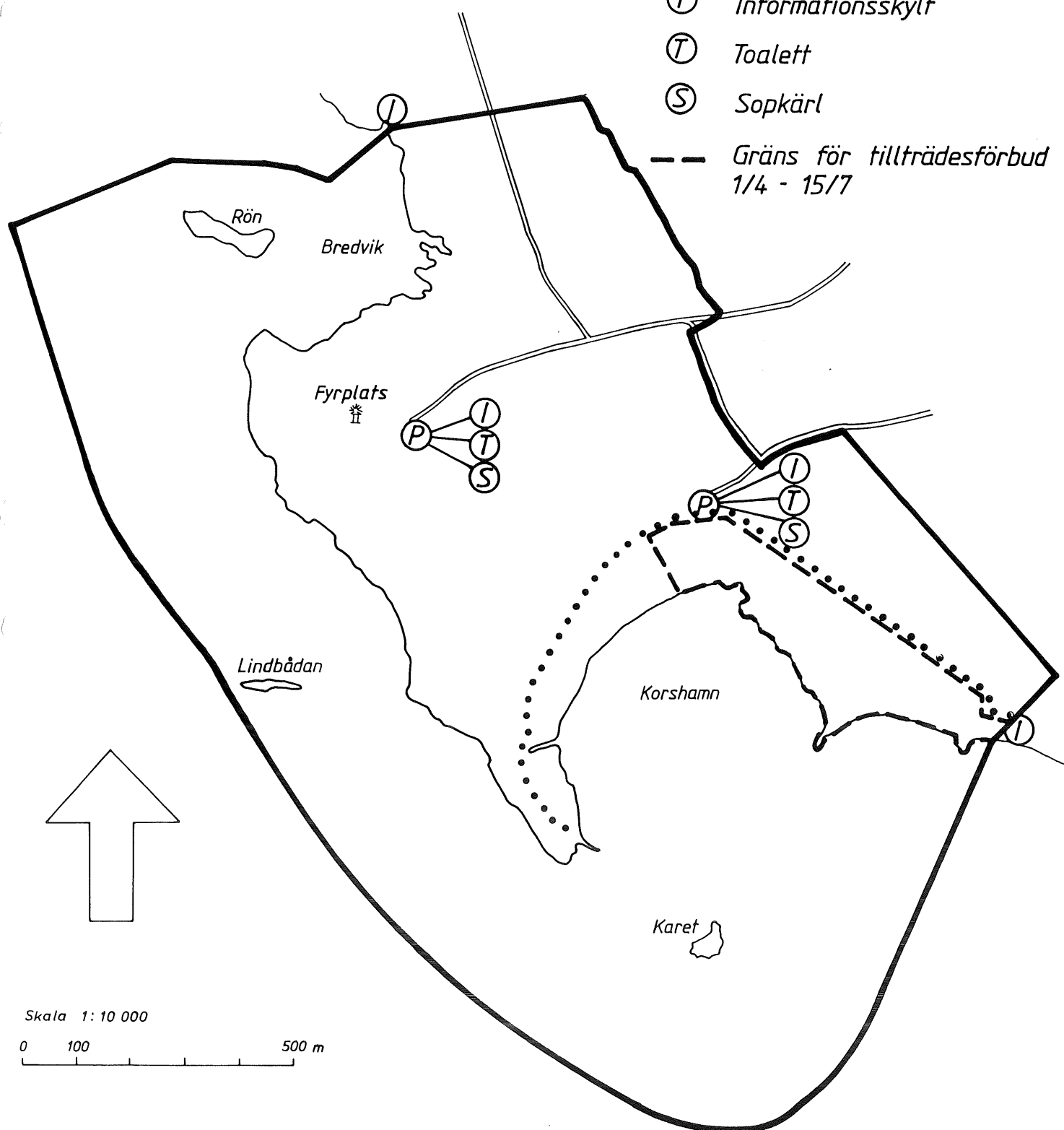
Ungefärlig skala 1:2 500

Morups Tånge naturreservat

Karta över friluftsanordningar

Beteckningar

- == Bilväg
- Strövstig
- (P) Parkeringsplats
- (I) Informationsskylt
- (T) Toalett
- (S) Sopkärl
- - - Gräns för tillträdesförbud
1/4 - 15/7

Skala 1:10 000

0 100 500 m

Ändrade fastighetsbeteckningar enl. lantm 14/2-92

Fastighets- och markbeteckningarÄspelunda

- 2:19 Ture Evert Bengtsson, Viljans väg 24 A, 311 00 Falkenberg
- 2:23 Elsa Margit Herrlin, Lundbergsgatan 10, 311 00 Falkenberg
- 2:24 (1/3) Rolf Anders Malmberg, Urban Hjärnes väg 3, 161 52 Bromma
(1/3) Jan Peter Malmberg, Urban Hjärnes väg 3, 161 52 Bromma
(1/3) Kjell-Åke Malmberg, Hagaströmsvägen 19, 803 70 Gävle
- 2:28 Harry Melker Douglas Anshelm, Sandgatan 15, 311 00 Falkenberg
- 4:3 John Albert Johansson, Äspelunda 4, Postlåda 1536, 310 56 Långås
- 5:1 Johan Otto Peterssons dödsbo, Äspelunda 4, Box 4035, 311 04 Falkenberg
- 7:1 Sven Arne Andersson, Äspelunda 7, Postlåda 1537, 310 56 Långås
- 7:3 Torsten Julius Ferdinand Kalin, Rörbecksgatan 1 A, 311 00 Falkenberg
- 7:4 -"-
- 7:5 (1/3) Ulla Olsson, Parkgatan 20 B, 371 00 Arvika
(1/3) Inga Hultman, Vistavarvsvägen 187, 122 45 Enskede
(1/3) Bo Malmstedt, Nyboda, 170 17 Färentuna
- 7:6 Erik Valter Törn, Djuravägen 9, 161 40 Bromma
- 13:1 ?

Långaveka 5:2 2:5-11 2:13 3:17 6:1

- 2:7 Lars Edvin Reinhold Berglund, Järnvägsstationen, 341 00 Skövde
- 2:9 Birgitta Nordal, Solhemsgatan 11, 302 45 Borås
- 2:10 = Tånga fyr; ägare: Staten
- 2:11 Lennart William, Thoren, Rangeltorpsstigen 4, 412 69 Göteborg
- 2:13 Karl Arvid Larsson, Långaveka 2, Postlåda 1521, 310 56 Långås
- 2:15 Eva Valborg Alberta Swanberg, Bytorp 106 19, 321 00 Falköping

Grvttis 2:7 2:14-15

2:7 Stella Martina Fettersson, Box 4065, 311 04 Falkenberg 4

2:9 John Sigfrid Johansson, Box 4034, Glommen, 311 04 Falkenberg

2:12 --

2:14 Stella Martina Pettersson, Box 4065, 311 04 Falkenberg 4

2:15 (1/2) Karl-Erik Ingemar Karlsson, Fack 4072, 311 04 Falkenberg 4

 (1/2) Görel Anna Kristina Karlsson, Fack 4072, 311 04 Falkenberg

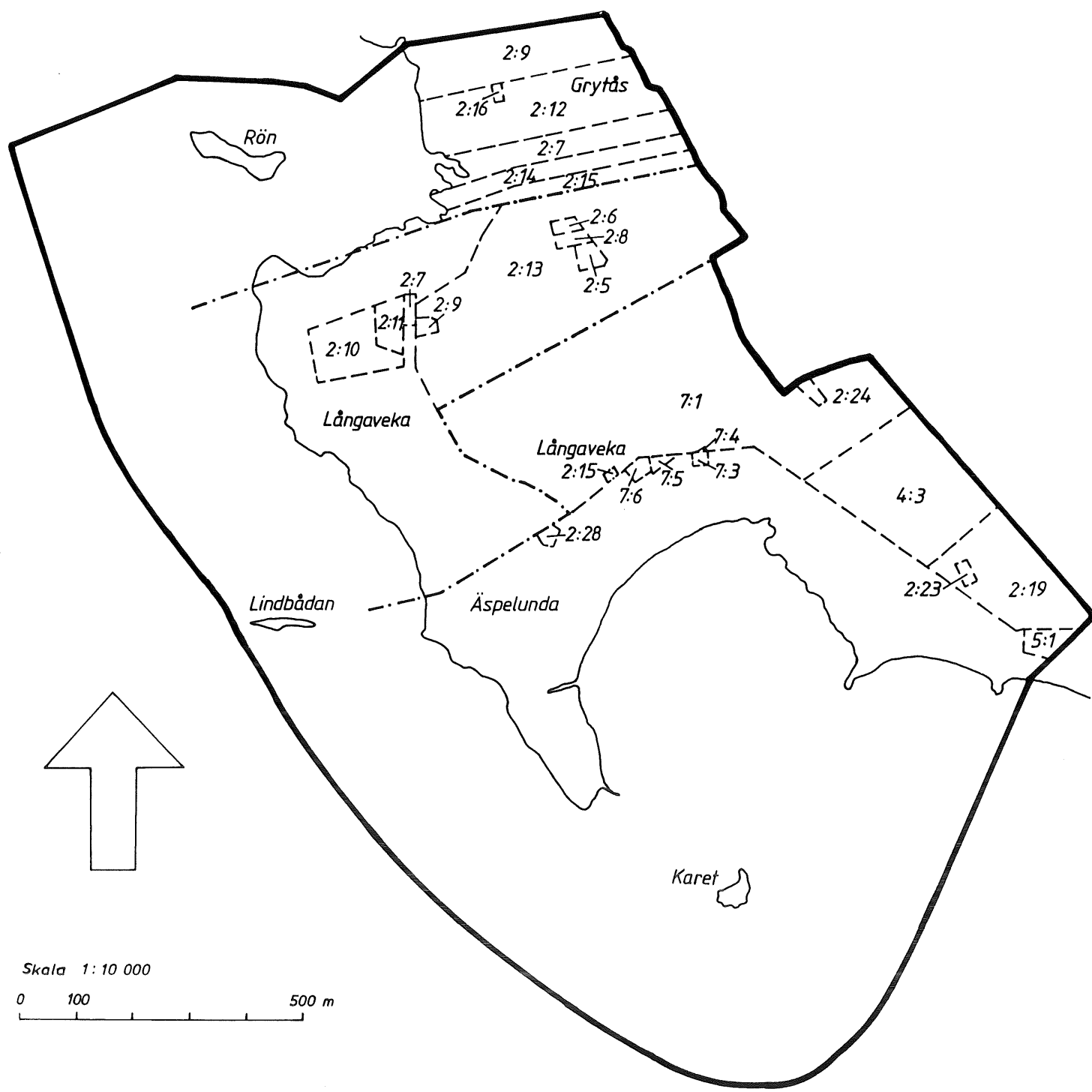
2:16 (1/2) Karl-Gustav Olausson, Kellgrensgatan 18^I, 502 56 Borås

 (1/2) Margit Olausson, Kellgrensgatan 18^I, 502 56 Borås

Morups Tånge naturreservat

Karta över fastigheter

Ej ändrad till nya fastighetsbet.

Fyrplatshistorik

Redan 1585 kunde man på halländska sjökort finna Morups Tånga. Fast då, under dankstiden, benämndes platsen Morup Tåne.

Innan Morups fyr byggdes 1843 fanns det på kusten mellan Nidingen och Kullen inte ett enda ljus. Vid nattlig genomsegling av Kattegatt var fyren på Anholt det enda som sjöfarande hade att hålla sig till.

För sjöfarande i äldre tid fanns under dagtid märken för orienteringen. Glumsten, ett grå stensblock ungefär tre meter högt och fem meter brett, var ett av de dena. Det store flyttblocket på stranden var synligt flera mil till havs. I sjöböckerna anbefalls sjöfararna också att spana efter Morups kyrktorn, vilket var spetsigt och rödfärgat. Ett förhållande som under dansktiden gav upphov till namnet "den røde kirke".

Många strandningar och skeppsbrott hade under årens lopp ägt rum utanför och i närheten av Morup och en fyr på platsen upplevdes av de sjöfarande som nödvändig. Det dröjde till 1841, då fyren började byggas. Planer på att anlägga en fyr någonstans utanför Falkenberg hade dock varit aktuella sedan några år tillbaka.

Att finna tillräckligt med byggnadsmaterial till fyrtornet på den relativt stenfria stranden var omöjligt. I stället samlades den ansevärd mängd gråsten som krävdes till fyrbyggnaden ihop av bönderna längre inåt i landet. Med hjälp av hästar och oxar som dragdjur forslades stenen ner till Tången. I stället för att betalning utgick per lass, fick man ersättning för varje fylld "kista". Sådana s.k. stenkistor fanns uppställda vid byggnadsplatsen.

När fyren för första gången tändes 1843 uppgick bemanningen till tre personer. Allt eftersom fyrtekniken utvecklades skars personalstyrkan ned. I början av 1900-talet fanns förutom fyrmästaren en fyrbaktare, men efter elektrifieringen 1931 minskades personalen till en person.

Genom sitt läge på "terra firma" har fyrplatsen varit ett välbesökt utflyktsmål.

Morups Tånga vad bemannad i 120 år, mellan 1843 och 1963, då den automatiserades. Byggnaderna såldes 1963 till privatpersoner.

Beskrivning av fyren

När fyren tändes 1 november 1843 hade arbetet med fyrtornet pågått sedan 1841. Att uppföra den nästan 30 m höga fyren, med sina två meter tjocka väggar av gråsten hopfogade med kalkbruk, var ett drygt arbete. I en

N

FYRVÄG

Beskrivning från 1800-talets slut skrivs att "Morups Tånges fasta fyr lyser på 29 m jöjd ö.v. i ett på den i sjön något utskjutande udden Morup Tänge stående 27,6 m högt rundt, hvitt stentom med rött mittbälte och synes i klart väder i alla riktningar till sjös på 16 min. afstånd".

Ursprungligen hade fyren två röda mittbälten, men den ersattes relativt snart med ett bälte.

Den från början vitkalkade fyren har utgjort ett problem för Sjöfartsverket, då de ytbehandlingar som utförts, inte riktigt klarat av de hårda påfrestningar av väder och vind, som råder på platsen. 1975 gjordes en omfattande renovering av fyren då äldre puts och färg avlägsnades, och istället försågs fyren med ett ytskikt av ett 30 mm:s lager av vit stål-fiberarmerad sprutbetong. Innanför detta lager förstärktes fyren med ett halvcentimeter tjockt lager betong.

Fyrtornet är en god exponent för den fyrbyggnadstyp som var vanligt förekommande under 1800-talets mitt. På ca 4 meter höjd löper en gördelgesims runt fyren, som smalnar av något mot toppen. En markerad gesims löper även runt fyren under fyraltanen. Lanterninen kupolformat tak som avslutas i en knopp. Ingången vetter mot N och omfattas av ett dörrvalv. 112 trappstag leder upp till lanterninen. Invändigt har fyren ändrats så tillvida att två av de fyra våningarna har fått nya golv. De djupa små fönsternischerna har behållits. En smal trappa leder från det 4:e våningsplanet upp till lanterninen. På järnfundamentet till fyrapparaten finns en skylt på vilken det står: "1842 Henry Lepaute - Constructeurs de Phares Lenticulaires - A'Paris".

I vissa källor uppges att Morups fyr från början varit stenkolseldad, uppgifter som inte kunnat verifieras. Man vet däremot att fyren eldades med rovolja fram till 1887 då oljan byttes ut mot fotogen som drivmedel. I samband med förändringen erhöles ett starkare sken genom en ökning av antalet veckor. Fyrljuset var från början fast och linsapparat av 2:a ordningen var efter Fresnels konstruktion.

Fram till 1907 behöll man vecklamporna, då de ersattes med luxbrännare med glödstrumpa. En förändring av fyrljusets karaktär genomfördes 1925 då det fasta skenet utbyttes mot ett intermitterent sken.

Luxlampornas livslängd i Morups fyr sträckte sig fram till 1930, då de ersattes med elektriskt ljus som visade vitt, rött och grönt intermitterent sken. I samband med elektrifieringen minskades personalen från två till

FYRVÄG

en man. 1962 genomfördes nästa förändring i och med att det ordinarie fyrljuset försågs med en automatisk Dalénreservlampa. Fyrteknikens utveckling hade därvidlag gjort fyrpersonalen överflödig.

Fyrplatsbebyggelse

Den f.d. gårdsbebyggelsen för fyrpersonalen ligger väl ämlad i en fyrkant runt en gräsbevuxen gårdsplan, strax NO om fyrtornet. Alla byggnaderna är uppförda 1870-71, förutom källaren vilken byggdes 1856. Av den tidigaste bebyggelsen återstår således intet. Att man lade husen i fyrkant, framtvingades av det faktum, att det inte fanns något naturligt skydd för väder och vind. Husen som ligger på en mindre kulle består av f.d. boningshuset, f.d. bagar- och tvättstuga, f.d. vedbod samt f.d. källare. Husen som underhållits kontinuerligt har relativt väl bibehållit sitt ursprungliga utseende. En tillbyggnad i vinkeln mellan vedboden och bagarstugan är gjord under senare tid. Invid boningshusets sydsida finns en fruktträdgård som inramas av en vällagd stenmur. En mindre köksträdgård, även den inramad av stenmurar, är belägen strax nordost om f.d. bagarstugar. Bagar- och tvättstugan uppfördes inte ursprungligen att tjäna det ändamålet, utan huset användes som fyrvaktarbostad fram till 1926.

F.d. bostad åt fyrpersonalen 1

Byggt 1871. Ombyggt och moderniserat 1951, då bl.a. vatten och avlopp installerades. Tre ingångar, två förstugor på nordsidan och en på södra långsidan.

Grund: Murad sten, vitputsad sockel

Stomme: Timmer

Fasadklädsel: Röd locklistpanel

Fönster: Två- och enlufts, vita bogar och foder

Dörrar: Blåmålade enkeldörrar

Taktäckning: Skiffer

f.d. vedbod 2

Uppfört 1871

Grund: Murad sten, vitputsad sockel

Stomme: Resvirke

Fasadklädsel: Röd locklistpanel

Dörrar: Tre blåmålade enkeldörrar

Fönster: Sex- och fyrdelade, vitmålade bägar och foder

Taktäckning: Skiffer

FYRVÄG

Morups Tånge är belägen alldeles (ca 1 km) söder om Glommens fiskeläge och ligger på en liten udde som innefattas i ett naturreservat. Redan på 40-talet upptogs det som fågelskyddsområde. Fyrplatsen ligger ca 100-150 m från stranden i ett lätt kuperat och varierande strandlandskap som delvis S om fyren omges av sanka betesmarker med lågt gräs. I den västra delen är terrängen sandigare och flygsanden är delvis hopad till dyner (ställvis). I norr förekommer stenbunden moränmark och klappersten. De innanför liggande strandängarna brukas som åker, vilka inramas av stengärdesgårdar till stor del. Fågellivet är mycket rikt och varierande. Ett fint bestånd av den fridlysta martornan växer inom reservatet omkring 150 m söder om fyren.

Bebyggelsen ligger samlad runt en gräsbevuxen gårdsplan strax NO om fyren. Runt f d fyrmästarbostaden löper en stenmur från husets SV hörn, runt på S-sidan och mot NO gavelhornet. Inom stenmurarna finnes en del fruktträd samt enstaka barrträd. En mindre stengärdesgårdsinhägnad köks-trädgård är belägen NO om gårdsbebyggelsen. Själva fyrområdet är beläget inom det lätt kuperade strandområdet och inramas av stengärdesgårdar i alla riktningar. På V-sidan något växtlighet i form av låg gran- och tallkratt. Ställvisa stenar sticker upp ur den sandiga jorden.

Bebyggelser: Genomgående vitputsade socklar och blåmålade dörrar. Vinkeldelen mellan hus 3 och 4 (benämnd 5) är uppförd under senare tid.

Hus 2. Vita hörnbrädor. 1½ plan. Tvålufts fönster. Moderniserad. Två förstugor åt gårdsplanen. Lång "takkupa" på S långsidan. Kontinuerligt renoverat.

Hus 3. Tre mindre stentrappor ut mot gårdsplanen. Moderniserad. 4-, 6- och 9-delade fönster.

Hus 4. Farstu åt gården. Skorsten med gult tegel.

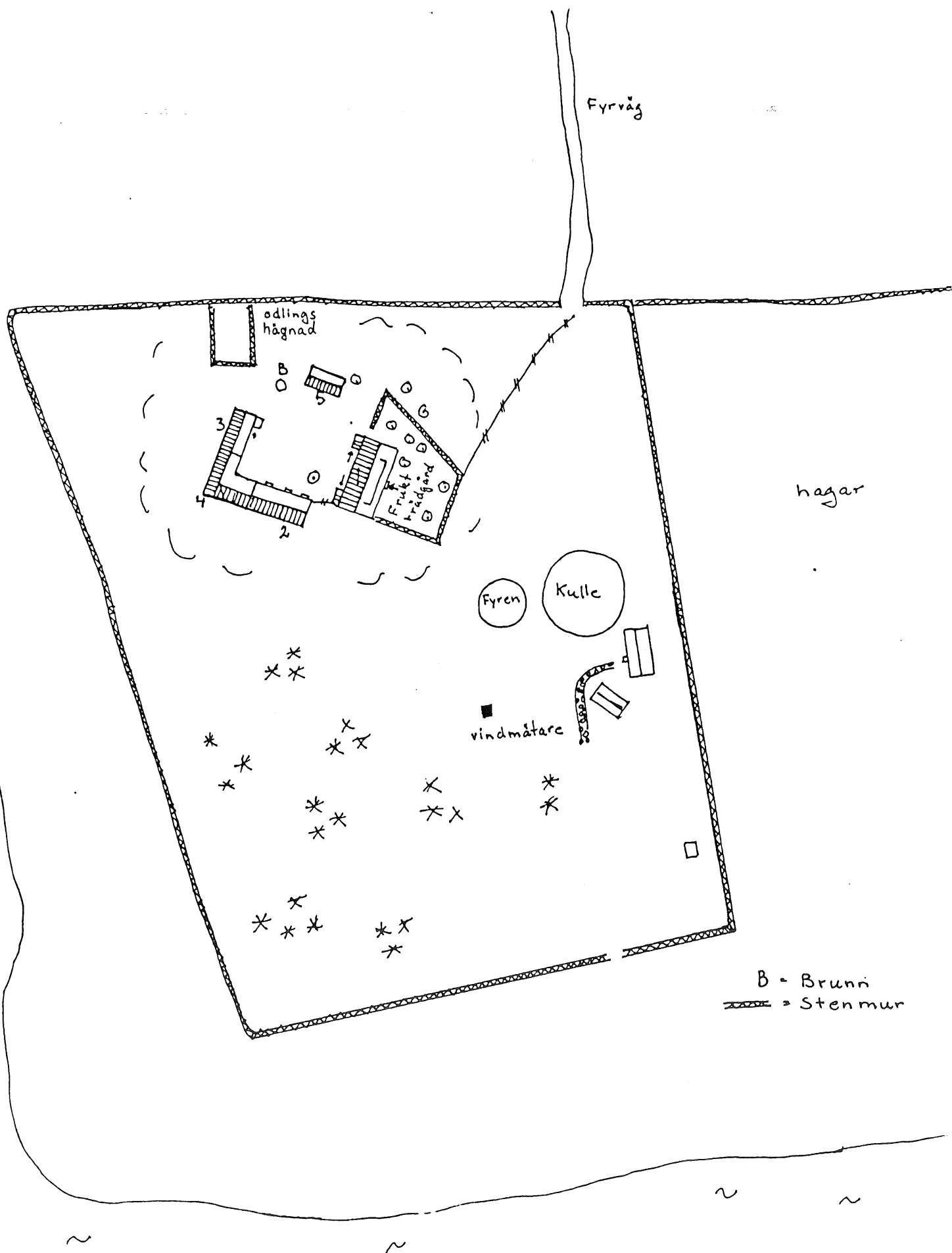
Brunn på gården.

Ang hus 7, 8, 9 har inga uppgifter kommit fram.

MORUPS TÄNGE

FYRPLATS

situations plan

B = Brunn
Stenmur

Morups Tånge. 1843-1963. Bemannad

Tändes 1 nov. 1842.

Byggt 1843. Linsapparat efter Fresnels konstruktion, 2:a ordn.

1871 byggdes boningshuset, vedbod & bak- och bryggstuga.

1856 byggdes källaren.

1887. Vid Morups Tånge har den gamla rovoljelampan bytts ut och ersatts med fotogen. Även förstärkt sken.

1872 2:a ord. lins. Linsfyr med fast sken.

1907 uppsätts luxlampor.

1925. Det förutvarande fasta skenet har utbytts mot intermittent.

1930. Den förutvarande luxbelysningen har utbytts mot elektrisk belysning, som visar vitt, rött och grönt intermittent sken.

1936. Förbättringsarb. och reparationer på fyrtornet samt bostads- och uthus.

1946. Boasering av köket till tjänstebostäder.

1951. Ombyggnad och modernisering av bostadshus, installation av vatten och avlopp med hydroforanläggning.

1962. Utöver det ordinarie elektriska fyrljuset har fyren försetts med automatisk dalénreservlampa varvid karaktären ändrats till intermittent sken. I samband med ändringen har fyrens bemanning indragits.

1972. El. glödlampa med automatiskt dalénljus i reserv (2 el (Dalén)).